

NÂNG CAO NĂNG LỰC THẨM MỸ CHO THANH THIẾU NIÊN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

| NGÔ LÊ THẮNG

Email: ngolethang.txvn@gmail.com
Trường TC Nghệ thuật Xiếc và Tạp kỹ Việt Nam

| NGUYỄN HUY PHÒNG

Email: tunglam1982@gmail.com
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

ENHANCING AESTHETIC ABILITY FOR JUVENILE IN THE CURRENT PERIOD

ABSTRACT

TÓM TẮT

Lứa tuổi thanh thiếu niên là giai đoạn đẹp nhất của đời người. Việc quan tâm, chăm lo phát triển thể hệ trẻ được xác định là mục tiêu, nhiệm vụ lâu dài mang tính cấp bách của Đảng, Nhà nước. Bên cạnh việc trang bị những tri thức, kỹ năng cần thiết thì việc bồi dưỡng năng lực thẩm mỹ cho thanh thiếu niên giữ vai trò đặc biệt quan trọng để hình thành nên những con người mới, góp phần vào công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Thanh thiếu niên, năng lực thẩm mỹ

Juvenility is the most beautiful period of human life. The consideration for the young generation has been determined as the long-term urgent goals of the Vietnamese Communist Party and Government. In addition to providing the necessary knowledge and skills, improving the aesthetic competence for young people plays an important role to educate people in the innovation duration which contribute significantly to the mission of constructing and protecting our country.

Keywords: Juvenility, Aesthetic ability

1. Vai trò của năng lực thẩm mỹ

Cùng với năng lực sáng tạo, năng lực thẩm mỹ là những năng lực quan trọng đánh dấu sự khác biệt giữa thế giới loài người với thế giới động vật, tạo bước chuyển biến quan trọng trong quá trình tiến hóa, phát triển của con người. Bàn về sự khác biệt này, những nhà sáng lập chủ nghĩa Mác khẳng định: “Súc vật chỉ nhào nặn vật chất theo thước đo và nhu cầu giống loài của nó, còn con người thì có thể áp dụng thước đo thích dụng cho mọi đối tượng, do đó con người cũng nhào nặn vật chất theo quy luật của cái đẹp”¹.

Nếu như năng lực sáng tạo thể hiện trình độ, kỹ năng của con người trong quá trình đấu tranh, cải tạo thế giới tự nhiên để sinh tồn với việc sáng tạo ra của cải vật chất, tinh thần, đảm bảo nhu cầu ăn, ở, mặc, đi lại, vui chơi, giải trí... thì năng lực thẩm mỹ là những rung động, những xúc cảm tốt đẹp của con người trước hiện tượng thiên nhiên, xã hội nhằm vươn tới những giá trị lớn lao, cao đẹp, thánh thiện, giúp mỗi

người vượt qua khó khăn, thử thách để ngày càng hoàn thiện bản thân.

Năng lực thẩm mỹ xuất hiện sớm cùng với quá trình lao động, sáng tạo của con người. Khi cuộc sống vật chất từng bước được đáp ứng, khi mùa vụ kết thúc hoặc sau những hành trình lao động vất vả, con người có nhu cầu nghỉ ngơi, vui chơi, giải trí, tìm đến những loại hình nghệ thuật để bù đắp lại những năng lượng đã mất. Hình ảnh những bức vẽ muông thú, những vũ điệu, những tập quán của người tiền sử được tìm thấy trên vách đá ở nhiều hang động cho thấy nhu cầu sáng tạo thẩm mỹ, ý thức về nghệ thuật đã sớm xuất hiện trong thớ bình minh của nhân loại.

Năng lực thẩm mỹ tồn tại trong bản thân mỗi con người nhưng không phải ai và không phải trong bất cứ hoàn cảnh nào năng lực thẩm mỹ cũng được bộc lộ. Năng lực thẩm mỹ hay ý thức, cảm xúc thẩm mỹ chỉ được thể hiện một cách đầy đủ khi điều kiện, mức sống của con người được đảm bảo, khi lao

động gắn liền với tự do sáng tạo. Theo quan điểm của C. Mác, năng lực, ý thức thẩm mỹ của con người gắn bó mật thiết với các chế độ xã hội, gắn liền với lao động, điều kiện lao động, khát vọng tự do. Trong một xã hội mà ở đó lao động bị tha hóa, bị bóc lột thì cái đẹp và năng lực thẩm mỹ của con người cũng không có điều kiện phát triển. Trong Bản thảo kinh tế - triết học năm 1844, C.Mác viết: “Theo những quy luật mà kinh tế chính trị học đề ra thì sự tha hoá của công nhân trong vật phẩm của mình, biểu hiện như sau: Công nhân càng sản xuất nhiều thì anh ta có thể tiêu dùng càng ít; anh ta tạo ra càng nhiều giá trị thì bản thân anh ta càng bị mất giá trị, càng bị mất phẩm cách; sản phẩm của anh ta tạo dáng càng đẹp thì anh ta càng què quặt; vật do anh ta tạo ra càng văn minh thì bản thân anh ta càng giống với người dã man... Lao động sản xuất ra những vật phẩm kỳ diệu cho những người giàu, nhưng chính nó lại sản xuất ra sự bần cùng hoá công nhân. Nó tạo ra lâu đài, nhưng cũng tạo ra cả những nhà ổ chuột cho công nhân. Nó sáng tạo ra cái đẹp, nhưng cũng làm què quặt công nhân”². Như vậy có thể thấy năng lực thẩm mỹ, khát vọng hưởng đến cái đẹp là thuộc tính cố hữu của con người nhưng nó chỉ được bộc lộ trong điều kiện của tự do lao động, tự do sáng tạo, con người được được bày tỏ chính kiến, quan điểm, tài năng và cảm xúc của mình.

Bàn về vai trò, ý nghĩa của năng lực thẩm mỹ, năng lực sáng tạo và cảm thụ cái đẹp, nhà văn Nga Đoxtoiepxki viết: *Cái đẹp sẽ cứu rỗi thế giới*. Còn M. Gorki gọi *Mỹ học là đạo đức học của tương lai*. Và lịch sử phát triển của nhân loại từ trước đến nay cũng chứng minh rằng mỗi bước tiến của xã hội là một bước con người vươn tới cái đẹp. Việc sáng tạo ra cái đẹp, lan tỏa những xúc cảm thẩm mỹ là biểu hiện của năng lực, phẩm chất thánh thiện trong mỗi con người nhằm tô đẹp hơn cho cuộc sống.

Khi con người biết hướng thiện, hướng về cái đẹp sẽ giúp họ trân quý thành quả lao động, trân quý và nâng niu cuộc sống, bởi ẩn sâu trong cái đẹp là sự sáng tạo, là sự kết tinh phẩm giá, đức hạnh, những bài học kinh nghiệm, những triết lý về nhân sinh, thế giới. Cái đẹp có trong tự nhiên, trong cuộc sống xã hội và trong chính tâm hồn, hành động của mỗi người, nó thiên về những giá trị tinh thần, nâng đỡ và giúp con người vượt qua những trở ngại, những thói hư tật xấu, những hiềm khích, đố kỵ cá nhân để hướng đến những giá trị nhân văn, tiến bộ, vì sự phát triển của con người. Cái đẹp thể hiện qua nhiều hình thức, trong đó nổi bật nhất là ở những tác phẩm hội họa, âm nhạc, điêu khắc, điện ảnh, văn chương nghệ thuật... và những tấm gương, con người cụ thể. Những thông điệp toát ra từ những tác phẩm nghệ thuật có thể làm thay đổi suy nghĩ, hành động, nó có sức mạnh cảm hóa, thanh lọc tâm hồn; liên kết và tập hợp sức mạnh cộng đồng, làm lay chuyển nhận thức của thế giới.

Nó kiềm chế và tiến đến đẩy lùi xung đột, mâu thuẫn, chiến tranh; đánh thức lương tri và bản chất "thiện" trong mỗi con người để chung tay xây dựng thế giới hòa bình, vì sự an toàn, hạnh phúc, bình yên của mỗi con người.

2. Năng lực thẩm mỹ của thanh, thiếu niên hiện nay

Thanh niên, thiếu niên³ là lứa tuổi đẹp nhất của đời người, là giai đoạn hình thành và khẳng định những phẩm chất đạo đức, năng lực và tố chất của mỗi cá nhân, tạo nền tảng để định hướng, xây dựng tương lai. Đây là thời thanh xuân của tuổi trẻ với nhiều sức khỏe, mơ ước, hy vọng và khát khao cống hiến. Đồng thời giai đoạn này cũng đánh dấu những biến động lớn về tâm sinh lý với sự nhạy cảm, dễ rung động, thay đổi và đây cũng là lúc nhiều bạn trẻ khẳng định cái tôi cá nhân cũng như vị trí, vai trò của bản thân trong gia đình, nhà trường và xã hội.

Bàn về vai trò, vị trí của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nhấn mạnh: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà”, “nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do các thanh niên”⁴, vì thế trước lúc đi xa, trong *Di chúc*, Người căn dặn: *Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là việc rất quan trọng và rất cần thiết*. Thực hiện những lời căn dặn của Người, Đảng, Nhà nước ta trong quá trình lãnh đạo, tổ chức và thực hiện sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc luôn đặc biệt nhấn mạnh vai trò, sứ mệnh của tầng lớp thanh thiếu niên. Nghị quyết Hội nghị lần thứ bảy, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X (2008) *về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công thanh niên thời kỳ đẩy mạnh CNH-HĐH* khẳng định: “Thanh niên là rường cột của nước nhà, chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, một trong những nhân tố quyết định sự thành bại của sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, hội nhập quốc tế và xây dựng chủ nghĩa xã hội... Chăm lo, phát triển thanh niên vừa là mục tiêu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định và phát triển vững bền của đất nước”⁵.

Để hình thành nên những con người mới đáp ứng yêu cầu sự nghiệp phát triển bền vững đất nước, Đảng đề ra một trong những nhiệm vụ, giải pháp là: “Tăng cường giáo dục nghệ thuật, nâng cao năng lực cảm thụ thẩm mỹ cho nhân dân, đặc biệt là thanh niên, thiếu niên”⁶.

Là lực lượng đông đảo trong xã hội, thanh thiếu niên hiện nay đa số sống có lý tưởng hoài bão và khát khao cống hiến, trong mỗi thanh thiếu niên đều tiềm ẩn những năng lực thẩm mỹ đa dạng, phong phú, được thể hiện qua những lời nói, việc làm, lối sống, hành động đẹp. Họ biết vượt qua ranh giới hạn hẹp của cá nhân để hướng đến những giá trị chung của cộng

EDUCATION

đồng nhằm tô đẹp hơn cho cuộc sống. Trong những năm qua, tuổi trẻ ghi được dấu ấn lớn trong cộng đồng xã hội bằng những hành động đẹp qua những phong trào thiết thực vì cuộc sống và ngày mai tươi sáng. Đó là các phong trào, chương trình nổi bật như: *Tuổi trẻ học tập và làm theo lời Bác, Phong trào hiến máu tình nguyện, Ngày chủ nhật đỏ, Ngày thứ bảy xanh, Chương trình tiếp sức mùa thi, Thanh niên tham gia xây dựng nông thôn mới, Tuổi trẻ xung kích sáng tạo, Thanh niên khởi nghiệp, Chương trình vì người nghèo, Bếp ăn từ thiện, Tuổi trẻ chung tay bảo vệ môi trường, Uống nước nhớ nguồn, Đèn ơn đáp nghĩa, Vì biển đảo quê hương...* Các phong trào, chương trình đã quy tụ được sự tham gia, hưởng ứng nhiệt tình, đông đảo của tầng lớp thanh thiếu niên. Đó là môi trường tốt để tuổi trẻ rèn luyện, sáng tạo và bồi đắp thêm lý tưởng, nhân cách sống với những tư tưởng, tình cảm nhân ái, vị tha để từ đó không ngừng trưởng thành và có nhiều đóng góp tích cực cho xã hội.

Trong số những phong trào thiết thực của thanh niên, phong trào hiến máu tình nguyện là một trong những phong trào để lại nhiều ấn tượng, mang ý nghĩa nhân văn, nhân đạo sâu sắc. Theo thống kê, kể từ thời điểm năm 1994 - năm đầu tiên phát động chương trình hiến máu tình nguyện với kết quả thu được là 138.000 đơn vị máu, 15% trong số đó là từ người hiến máu tình nguyện, thì sau 25 năm, năm 2018 “cả nước tiếp nhận được khoảng 1,6 triệu đơn vị máu, tỷ lệ dân số hiến máu ước đạt 1,4% và 98% lượng máu tiếp nhận được là từ người hiến máu tình nguyện”⁷. Có được kết quả đó không thể phủ nhận vai trò quan trọng của các thế hệ hội viên Hội Thanh niên vận động hiến máu, trong đó có Hội Thanh niên vận động hiến máu Hà Nội. Hành trình 1/4 thế kỷ xây dựng và phát triển, các hội viên của Hội đã hiến tặng gần 500.000 đơn vị máu, đó là món quà vô giá mà các thành viên trong Hội đã mang lại cho hàng trăm nghìn người bệnh. Cũng trong hành trình 25 năm qua, Hội đã đào tạo, tu dưỡng cho gần 30.000 các thế hệ hội viên, tình nguyện đến từ các trường đại học, cao đẳng trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Còn đối với chiến dịch thanh niên tình nguyện, hình ảnh những thanh thiếu niên khoác trên mình chiếc áo xanh tuổi trẻ, không quản ngại gian khó đến với đồng bào và các em nhỏ vùng sâu vùng xa để “thấp lửa”, “thấp lên niềm tin và hy vọng”, tạo được ấn tượng lớn trong cộng đồng. Tại Lễ kỷ niệm 25 năm các chương trình, chiến dịch tình nguyện hè của thanh niên với chủ đề “25 năm Tuổi xuân tình nguyện”, Thành Đoàn thành phố Hồ Chí Minh ghi nhận: “Từ chiến dịch *Ánh sáng văn hóa* hè những năm đầu tiên đã sớm phát triển thành chiến dịch tình nguyện Mùa hè xanh, chương trình Tiếp sức mùa thi, chiến dịch tình nguyện Hoa phượng đỏ, Kỳ nghỉ hồng, Hành quân xanh với yêu cầu, nhiệm vụ cụ thể đặt ra ở mỗi giai

đoạn, thời điểm. 25 năm qua (1994-2018), từ lực lượng tham gia ban đầu là 710 sinh viên, học sinh vào năm 1994 của 10 trường Đại học, Cao đẳng, Trung cấp chuyên nghiệp đã từng bước mở rộng cho thanh niên các khu vực đối tượng khác với chủ trương 1 địa bàn - 4 lực lượng, thu hút sự tham gia nhiệt tình của các chiến sỹ tình nguyện”⁸.

Ý thức thẩm mỹ của giới trẻ không chỉ được biểu hiện qua những hoạt động đoàn, hội mà còn thể hiện trong chiều sâu của khát vọng được cống hiến, được đi xa, đến những vùng miền còn khó khăn của đất nước để mang ánh sáng của tri thức, trí tuệ, của sức trẻ trong việc bảo vệ, gìn giữ biên cương, vùng đất, vùng trời của Tổ quốc. Hình ảnh những chàng trai tuổi mười mười tám đôi mươi tòng quân thực hiện nghĩa vụ quân sự, những chiến sĩ canh giữ biển trời... là những biểu tượng sống động của lý tưởng sống là để cống hiến, để thực hiện trách nhiệm, bổn phận với non sông, đất nước. Vì thế, chiều sâu của năng lực thẩm mỹ là sự gắn bó sâu nặng, máu thịt của mỗi cá nhân với quê hương, đất nước, là mong ước, khát vọng được hoàn thiện nhân cách để sống tốt và có ý nghĩa với cuộc đời.

Nhưng năng lực thẩm mỹ biểu hiện cụ thể, sinh động nhất thông qua các hoạt động sáng tạo nghệ thuật. Đó là không gian, môi trường, là con đường, cách thức riêng, đặc thù mà cá nhân thể hiện quan điểm, tư tưởng, tình cảm, thái độ của bản thân trước thiên nhiên, xã hội và cuộc sống con người. Qua các hoạt động của thanh thiếu niên trong sáng tạo, biểu diễn nghệ thuật, âm nhạc, hội họa, kiến trúc, điêu khắc, múa, sáng tác văn chương hoặc trong tiếp nhận, thụ hưởng những giá trị, thành quả nghệ thuật, có thể đánh giá được mức độ phong phú hay nghèo nàn của đời sống thẩm mỹ của giới trẻ.

Nhận diện về những khuynh hướng trong đời sống thẩm mỹ của thanh thiếu niên hiện nay có thể thấy có những xu hướng chính, như xu hướng tìm về những di sản văn hóa truyền thống để gìn giữ, bảo tồn, phát huy. Xu hướng này thể hiện tình yêu, sự gắn bó với cái đẹp của quá khứ, nặng tình với quê hương xứ sở cũng như nói lên trách nhiệm của tuổi trẻ với cuộc sống hiện thời. Hiện có nhiều bạn trẻ tự nguyện hoặc kết hợp với các cơ quan, nhà trường thành lập các nhóm, câu lạc bộ (CLB) sinh hoạt nghệ thuật như câu lạc bộ Ca trù, hát Quan họ, hát Xẩm, dạy và học Hán Nôm... Ở đây có thể kể tới các mô hình CLB, các dự án nghệ thuật đã thu hút được quan tâm tham gia của nhiều bạn trẻ như CLB “Giới trẻ, Di sản và Tương lai” (đây là CLB nghệ thuật sinh viên Hà Nội tại Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam bắt đầu hoạt động từ ngày 29/10/2006. Đây là một hình thức tập hợp và sinh hoạt tự nguyện của Dự án nghệ thuật “Chèo 48h - Tôi chèo về quê hương” (là dự án âm nhạc phi lợi nhuận

EDUCATION

được sáng lập bởi một nhóm bạn trẻ là học sinh, sinh viên tại Hà Nội dưới sự bảo trợ của “Tôi 20” - tổ chức phi lợi nhuận của các sinh viên cùng với Trung tâm Nghiên cứu Bảo tồn, Phát huy âm nhạc dân tộc và Trung tâm Nghiên cứu phát triển bền vững tổ chức).những bạn sinh viên yêu thích âm nhạc dân tộc). Bên cạnh đó là các Chiêu xẩm Hải Thành (Hải Phòng), Chiêu xẩm Hà Thị Cầu (Ninh Bình), Trung tâm Âm nhạc truyền thống Thăng Long (Hà Nội), CLB Ca nhạc Truyền thống UNESCO Hà Nội, CLB Còn duyên (Vĩnh Phúc), Đoàn nghệ thuật Đông Đô (Hà Nội), CLB Liên Hoa, CLB Sen Tây Hồ, CLB Văn học trẻ Hà Nội, CLB nghệ thuật đường phố (Lạng Sơn), CLB Nghệ sĩ trẻ Việt Nam, CLB thư pháp Việt UNESCO, Bút Nam Hồn Việt, CLB vẽ tranh Easy Art của giới trẻ thành phố Hồ Chí Minh, CLB Nghệ thuật Đờn ca tài tử của thanh thiếu niên các tỉnh thành Nam Bộ (Theo Tỉnh đoàn Bạc Liêu, kế hoạch bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam bộ trên địa bàn tỉnh đến năm 2022, dự kiến 100% đoàn cơ sở xã, phường, thị trấn phối hợp thành lập và duy trì hoạt động một CLB Đờn ca tài tử; 90% đoàn viên thanh niên trong tỉnh biết hát bài Dạ cổ hoài lang, hát được ít nhất một câu vlog cổ)...

Bên cạnh xu hướng tìm về di sản văn hóa truyền thống, giới trẻ ở những thành phố, đô thị còn có xu hướng tìm đến những loại hình nghệ thuật đương đại để sáng tác, tiếp nhận và thưởng thức. Xu hướng này ngày càng chiếm số lượng lớn trong đời sống xã hội, thể hiện sự chuyển động, thay đổi của nhịp sống xã hội và thị hiếu thẩm mỹ của giới trẻ trước những tác động của quá trình hội nhập, giao lưu quốc tế, sự bùng nổ của công nghệ thông tin, internet, mạng xã hội. Việc giới trẻ thành lập các nhóm, CLB nhạc Rock, Pop, Jazz, Blues, R&B/Soul, Dance, Country... các CLB múa đương đại, khiêu vũ, kịch thể nghiệm, các trường phái hội họa, mỹ thuật hiện đại cho thấy đời sống thẩm mỹ của thanh thiếu niên rất đa dạng. Trong không gian nghệ thuật mới, giới trẻ được thỏa sức sáng tạo, được thỏa mãn niềm đam mê và thưởng thức những món ăn tinh thần bổ ích, làm phong phú đời sống tinh thần, phát triển bản thân và có nhiều đóng góp cho xã hội.

Tuy nhiên, bên cạnh những tín hiệu tích cực trong đời sống thẩm mỹ của thanh thiếu niên là những biểu hiện đáng lo ngại của một bộ phận giới trẻ khi thị hiếu và năng lực thẩm mỹ chưa được đánh thức, khơi dậy; đời sống thẩm mỹ còn nghèo nàn, đơn điệu do những tác động của nhân tố chủ quan và khách quan khiến không ít bạn trẻ rơi vào trạng thái khủng hoảng tinh thần, sa vào tệ nạn xã hội, đánh mất bản thân, hủy hoại hình ảnh tốt đẹp về bản thân mình.

Đánh giá về những bất cập trong công tác giáo dục

thẩm mỹ trong nhà trường, nhà giáo Phan Thúc Xán, Giám đốc Trung tâm Hướng nghiệp - tâm lý - giáo dục trẻ Thành phố Hồ Chí Minh cho biết: “Giáo dục có 4 chức năng (Đức - Trí - Thể - Mỹ), nhưng hiện chưa có sự cân đối. Đầu tư 10% cho Đức, 85% cho Trí, 5% cho Thể, nhưng Mỹ vẫn là 0%”⁹.

Nhận định về những hạn chế trong đời sống thanh thiếu niên, trong báo cáo Chính trị tại Đại hội Đoàn toàn quốc lần thứ XI, Trung ương Đoàn nhận định: Công tác giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa cho thanh thiếu nhi chưa đáp ứng yêu cầu của tình hình mới. Còn trong bài phát biểu tại Đại hội Đoàn TNCS Hồ Chí Minh lần thứ XI, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cũng cho rằng, một trong những hạn chế của công tác thanh niên và đời sống thẩm mỹ của thanh niên hiện nay là: “Một bộ phận thanh niên giảm sút niềm tin, phai nhạt lý tưởng cách mạng, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hoá tốt đẹp của dân tộc; thậm chí có một số ít thanh niên bị các thế lực xấu, thù địch tác động, lôi kéo, kích động, đã có những việc làm đi ngược lại bản chất, truyền thống vẻ vang của Đoàn và trái với mục tiêu, lý tưởng cách mạng của Đảng và dân tộc. Tình trạng tội phạm và tệ nạn xã hội trong thanh thiếu niên diễn biến phức tạp”¹⁰.

Do thiếu lý tưởng, mục tiêu sống tích cực, thiếu định hướng giá trị, chưa được giáo dục, trang bị kiến thức, kỹ năng đầy đủ khiến nhiều bạn trẻ không phân biệt được phải - trái, đúng - sai, đẹp - xấu nên có những hành động lầm lạc, chạy theo thị hiếu và tâm lý đám đông, đề cao lối sống hưởng thụ, tôn thờ chủ nghĩa cá nhân, bị những trò chơi bạo lực, những trang mạng có nội dung xấu tác động, chi phối dẫn đến sự tha hóa nhân cách, lầm lạc trong suy nghĩ, hành động theo bản năng thú tính, gây nhiều hệ lụy cho gia đình và xã hội.

Hiện nay theo nhận định của nhiều cơ quan, tổ chức, tình hình thanh thiếu niên vi phạm pháp luật ngày càng gia tăng với mức độ và tính chất ngày càng nghiêm trọng và có xu hướng trẻ hóa. Theo số liệu thống kê của Bộ Công an, đến cuối năm 2017, cả nước có 222.582 người nghiện ma túy có hồ sơ quản lý. Tình hình sử dụng ma túy tổng hợp (ATS) tiếp tục gia tăng ở các địa phương, ước tính tỷ lệ sử dụng ATS chiếm khoảng 60-70% trong số người nghiện. Tỷ lệ vi phạm pháp luật trong thanh niên nghiện ma túy khoảng 50% và gấp 100 lần so với nhóm thanh niên không nghiện¹¹.

Còn trong lối sống của một bộ phận giới trẻ cũng có những biểu hiện đáng lo ngại khi họ thiếu tri thức, kinh nghiệm, kỹ năng để bảo vệ chính bản thân và cộng đồng. Tình trạng nạo phá thai ở vị thành niên ngày càng cao do hạn chế trong nhận thức, do lối sống buông thả, thiếu đời sống thẩm mỹ lành mạnh. Theo Vụ Sức khỏe Bà mẹ và Trẻ em (Bộ Y tế), “mỗi

EDUCATION

năm nước ta có khoảng 250 đến 300 nghìn ca nạo phá thai được báo cáo chính thức. Còn theo số liệu của Hội Kế hoạch hóa gia đình Việt Nam, khoảng từ 20 đến 30% các ca phá thai là phụ nữ chưa kết hôn và từ 60 đến 70% là sinh viên, học sinh, chủ yếu ở độ tuổi từ 15 đến 19. Trong đó, khoảng 20% ở độ tuổi vị thành niên. Con số này cho thấy, chúng ta đang là nước đứng thứ năm trên thế giới và đứng đầu khu vực Đông - Nam Á về tình trạng nạo phá thai¹². Bên cạnh đó, những sức ép của cuộc sống mưu sinh, trang trải cuộc sống, áp lực của công việc học hành, việc làm, những diễn biến phức tạp của đời sống xã hội khiến nhiều bạn trẻ chưa có điều kiện tiếp cận, thụ hưởng và sáng tạo ra những giá trị thẩm mỹ - yếu tố nền tảng giúp con người vượt qua những trở ngại, khó khăn, vượt qua những giới hạn chật hẹp của bản thân để sống tốt và có ý nghĩa đối với cộng đồng.

3. Một số giải pháp nâng cao năng lực thẩm mỹ cho thanh thiếu niên

Xây dựng, phát triển con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu sự nghiệp phát triển bền vững đất nước được xác định là một trong những nhiệm vụ quan trọng để đất nước tiến nhanh, tiến kịp với trình độ phát triển của các nước tiên tiến trên thế giới. Để hình thành nên những con người Việt Nam có nhân cách, lối sống tốt đẹp, với các đặc tính cơ bản như: *yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo*, trước hết cần hình thành năng lực thẩm mỹ và đời sống thẩm mỹ lành mạnh. Để hình thành và nâng cao năng lực thẩm mỹ cho con người, trong đó có tầng lớp thanh thiếu niên, cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp quan trọng như:

Thứ nhất, cần nâng cao nhận thức của các cấp, các ngành và toàn thể nhân dân, trong đó có tầng lớp thanh thiếu niên về vai trò, tầm quan trọng của đời sống thẩm mỹ, năng lực thẩm mỹ trong việc xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh với những giá trị nhân văn, nhân bản, vì tiến bộ và phát triển của con người. Từ nhận thức đúng đắn về năng lực thẩm mỹ, vai trò của cái đẹp trong việc giáo dục, hình thành những đức tính, phẩm chất tốt cho con người, các cấp, các ngành cần có những hành động cụ thể như kiến thiết, xây dựng hệ thống thiết chế văn hóa (bảo tàng, thư viện, công viên, nhà văn hóa, câu lạc bộ nghệ thuật, không gian sinh hoạt cộng đồng...), đặc biệt là có những công trình văn hóa riêng dành cho thanh thiếu niên (như Cung văn hóa, Nhà văn hóa thanh thiếu niên, Khu vui chơi giải trí, không gian kết nối - sáng tạo - khởi nghiệp...) nhằm tạo ra những không gian nghệ thuật sáng tạo, đánh thức năng lực thẩm mỹ, hướng con người đến những điều tốt đẹp.

Thứ hai, nâng cao giáo dục đạo đức, lối sống và năng lực thẩm mỹ cho thanh thiếu niên thông qua những

hoạt động giáo dục, nêu gương trong gia đình, nhà trường và xã hội. Trong các cơ sở giáo dục, bên cạnh việc trang bị những kiến thức, kỹ năng nghề nghiệp, cần dành dung lượng và thời gian cần thiết để giáo dục đạo đức thẩm mỹ, chú trọng đến tài năng, sở trường và niềm đam mê của từng thanh thiếu niên. Việc tăng cường giáo dục thẩm mỹ, kích thích năng lực sáng tạo và tiếp nhận giá trị nghệ thuật, thẩm mỹ có thể thực hiện qua nhiều hình thức đa dạng như qua những môn học về nghệ thuật, hội họa, âm nhạc, những bài học về đạo đức, giáo dục nhân cách, qua những hoạt động trải nghiệm thực tế, những cuộc thi âm nhạc, nghệ thuật trình diễn, sáng tác văn chương, hình thành những nhóm, câu lạc bộ sinh hoạt dân ca, bảo tồn giá trị nghệ thuật truyền thống của dân tộc... Qua đó tạo niềm hứng khởi, thú vui, niềm đam mê nghệ thuật và làm giàu thêm đời sống thẩm mỹ của thanh thiếu niên.

Mở rộng hệ thống các cơ sở giáo dục, các trường cao đẳng, đại học với các chuyên ngành về khoa học xã hội và nhân văn, các loại hình đào tạo nghệ thuật chuyên nghiệp để thanh thiếu niên có cơ hội học tập, trải nghiệm, trau dồi khả năng, phát huy năng lực thẩm mỹ để có nhiều tác phẩm nghệ thuật cống hiến cho xã hội.

Thứ ba, để khơi dậy và phát huy năng lực thẩm mỹ, hướng về những giá trị tốt đẹp của thanh thiếu niên thì vai trò của công tác Đoàn, Hội rất quan trọng. Thông qua tổ chức đoàn với những hành động, việc làm cụ thể sẽ giáo dục, bồi đắp và hình thành những lý tưởng, mục tiêu sống tốt đẹp cho thanh thiếu niên. Vì thế trong giai đoạn hiện nay tổ chức đoàn, hội các cấp cần tăng cường vai trò, vị trí của mình trong việc tập hợp, kết nối thanh thiếu niên thông qua những hoạt động, phong trào đoàn, đội có ý nghĩa, thiết thực, phù hợp với từng lứa tuổi, từng địa bàn, vùng miền, dân tộc. Giáo dục và trang bị cho đoàn viên, hội viên những tri thức, kỹ năng cần thiết để tránh xa những cám dỗ, những luồng tư tưởng xấu trên mạng xã hội, internet. Vận dụng những kiến thức vào thực tiễn cuộc sống với những hành động, việc làm, tấm gương cụ thể, điển hình, tạo sự đồng thuận và khát vọng phấn đấu, vươn lên của thanh thiếu niên.

Thứ tư, năng lực thẩm mỹ là năng lực vốn có trong mỗi con người, nó được đánh thức và bộc lộ thông qua lao động, học tập, trong quá trình cộng sinh với thế giới tự nhiên của con người. Tuy nhiên, năng lực thẩm mỹ được bộc lộ rõ nhất qua lao động sáng tạo, qua ý thức, khát vọng mãnh liệt của mỗi cá nhân muốn vươn tới những điều lớn lao, cao đẹp. Vì thế để hình thành năng lực thẩm mỹ, cần nhất là nỗ lực, ý thức tự giáo dục, không ngừng học tập, trau dồi đạo đức, lý tưởng của mỗi thanh thiếu niên. Trong giai đoạn hiện nay, trước những tác động, chi phối của

EDUCATION

tình hình phức tạp trong và ngoài nước, thanh thiếu niên phải tạo cho mình bản lĩnh cách mạng, một tâm thế chủ động, tích cực, luôn hướng về tương lai, về phía ánh sáng mặt trời với lý tưởng sống cao đẹp để khẳng định vị trí của bản thân, có nhiều đóng góp vào sự lớn mạnh của quốc gia, dân tộc.

Có thể nói, trong những năng lực, tình cảm của con người thì năng lực thẩm mỹ đóng vai trò quan trọng. Khi mỗi người biết trân trọng cái đẹp, hướng về cái đẹp với tư tưởng thẩm mỹ lành mạnh, phong phú là khi cái ác, cái xấu bị đẩy lùi, nhường chỗ cho những tình cảm, giá trị nhân văn tốt đẹp tỏa sáng. Việc chăm lo, bồi đắp và nâng cao năng lực cảm thụ thẩm mỹ cho nhân dân, nhất là thanh thiếu niên là một trong những giải pháp quan trọng, góp phần hình thành nên những con người mới để xây dựng đất nước ta ngày càng đàng hoàng hơn, to đẹp hơn như lời Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Phạm Hùng (2014)**, *Những bài học về lý luận chính trị và tuyển tập những tác phẩm và lời dạy của Bác Hồ với thanh thiếu niên*, **Nxb Hồng Đức, Thanh Hóa.**
2. **Nguyễn Văn Huyền (2001)**, *Văn hóa thẩm mỹ và sự phát triển con người Việt Nam trong thế kỷ mới*, **Nxb Văn hóa - Thông tin, Hà Nội.**
3. **Nguyễn Ngọc Thu (2003)**, *Văn hóa thẩm mỹ và sự phát triển năng lực sáng tạo của con người*, **Nxb Đại học quốc gia thành phố Hồ Chí Minh.**
4. **Phạm Văn Xây (2018)**, *Văn hóa thẩm mỹ trong nhà trường quân đội hiện nay*, **Nxb Dân trí, Hà Nội.**